

ընդհանուր կերպարանք ստանալ չեն կարող, այլ պատշաճ միջոցներով կուղղուին: Ի վերջոյ՝ Հայոց եկեղեցական իշխանութեան բարոյական նշանակութիւն ժողովրդեան մօտ պակասեցնելով՝ քաղաքական իշխանութիւնն առաւել վատտակ չէ կարող ունենալ, ըստ որում՝ նոյն է ազդեցութիւնն՝ բարոյական լինի այն կամ նիւթական. և սորա պատու ու արդիւնք սկսում է տեսնել ֆրանսիական հասարակութիւնն:

Ամենայն առարկութեանց վախճան տրուեցաւ, երբ խնդրեցինք Նորին Պայծառափայլութիւնից միջնորդել ուր հարկն է ուստաց հոգեւորականութեան տրուած ուսումնարանական հրահանգը տարածուի և Հայոց վարժարանաց վերայ: Թղթով դիմել առաջարկեց մեզ և արձակուեցանք: Չմոռանանք ասել, որ բոլոր խօսակցութեան միջոցին Շեպելի ներկայ գտնուելով և իւր հետ ունեցած խորհրդակցութիւնք ըստ գլխաւոր մասանց կրկնուեցան:

(Շաբուաւիկի)

Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՀԵՏՔՈՎ,

ԳԼ. Ժ.

Կիւրակի պատարագից յետոյ խմբի անդամները, ըստ սովորութեան, հաւաքուեցան ընթերցարան: Ամենքը հետաքրքրւում էին «Փարոսում» հիմնած նոր գործի սկզբնաւորութեամբ և մեծ ուշադրութեամբ լսում էին առաջին ժողովի մասին արած պատմութիւնը: Յաջողութիւնը սպասածից աւելի էր: Ամենքը հաւատացած էին, որ գործը

կարող է յարատեւել: Շատերը ցանկութիւն էին յայտնում անձամբ մասնակցելու գործին: Ոմանք յայտնեցին իրենց պատրաստակամութիւնը «Փարոսում» հողերի համար Երզնկայի խումբ պատրաստելու: Բժիշկ Վեսար ասպարկեց իւր ծառայութիւնը ժողովի օրերին աղօթքից ու զրուցատրութիւնից յետոյ ձրիաբար ընդունելու հիւանդներին: Վերջինիս Պէջը յանձն առաւ Բարակում մի փոքրիկ դեղատուն հիմնել իւր ծախքով հիւանդներին ձրիապէս դեղեր բաժանելու համար: Գործը ակնյայտնի կերպով աճում էր:

Զօրեքշարթի երեկոյեան Գրէյի բարակում տեղի ունեցած ժողովի մէջ, բացի Հռաքէլ Վինսլօուից, երգում էր արգէն մի մեծ և լաւ պատրաստուած խումբ նոյն ընկերութեան անդամներից կազմուած: Այդ երգիչների ներկայութիւնն անգամ բարեբար ազդեցութիւն էր անում հաւաքուած ամբոխի վրայ: Նրանք հասկանում էին, որ այդ մաքուր հագնուած մարդիկ եկել էին այդտեղ ոչ թէ իբրեւ սլարոններ, այլ իբրեւ եղբայրներ և այդ նրանց յուզում էր ու քաջալերում:

Ուղիղ Անկիւնի բնակիչներին ու շքեղ ապարանքների սեփականատէրերին բաժանող պատը յանկարծ բացուեցաւ և երևեցաւ, որ թէ այս և թէ այն կողմում ապրում են նոյնանման սիրտ ունեցող մարդիկ, որ նրանք կարող են հասկանալ իրար և նոյնիսկ սիրել միմեանց: Խումբն ու Հռաքէլը հրաշալի կերպով երգում էին: Պարզ էր, որ մարդիկ երգում էին ոչ միայն ձայնով, այլև հոգով և այդ հոգին լի էր սիրով ու կարեկցութեամբ դէպի թշուառ ունկնդիրները:

Հինգհարիւրի չափ ամբոխի մէջ կատարեալ լռութիւն էր տիրում: Երբեմն լսուում էին ծանր, խոր հառաչանքներ: Ամբոխի մէջ, մի անկիւնում, կանգնած էր Ռօլլին Պէջը: Նա երբէք այսպիսի բան չէր տեսել և խորապէս յուզուած էր: Արցունքները դլորուում էին նրա աչքերից և դրանք ուրախութեան, խաղաղութեան, հոգու անգործութեան արցունքներ էին:

Ռօպինի կողքին ծնկաչոք արտասուում էր մի ինչ որ ցնցոտիներով ծածկուած մարդ, թափառաշրջիկի արտաքինով, Դա «Մխոտածն» էր։ Նա այսօր միանգամայն զգաստ էր և նոյն իսկ աւելի մաքուր էր երևում, կարգի էր բերել, որչափ այդ կարելի էր, իւր ցնցոտիները, Նորա մէջ մի մեծ փոփոխութիւն էր կատարուել, երկուշաբթի օրուանից սկսած ոչ մի կաթիլ օղի բերանը չէր տռել և այսօր եկել էր բարակ ամենքից վաղ, իսկ այժմ, մի անկիւն քաշուած և երեսը ձեռքերով ծածկած, լալիս էր, ինչպէս լալիս են դառնապէս վշտացած փոքրիկ երեխաները։

Ռօպինին ու Մխոտածին ճանաչող կողմնակի դիտողի համար այդ երկու կողք կողքի լացող մարդիկ յուզիչ պատկեր էին ներկայացնում։ Մէկը՝ բարձր դասակարգի ներկայացուցիչ, միլիտանտէր, թատրոնների ու ակմբանոցների մշտական յաճախորդ, միւսը՝ թշուառ դասակարգի ներկայացուցիչ, ցնցոտիներով պատած թափառաշրջիկ, բանտի ու գինետան մշտական յաճախորդ, Մարգկանց սովորական աշխարհահայեացքի տեսակէտից նրանք կանգնած էին մարգկային սանդուղքի երկու հակառակ ծայրերում, նրանց մէջ մի անանցանելի վիճ կար։ Իսկ այժմ, այստեղ՝ ժողովարանում, նրանք երկու հարազատ հոգեկից եղբայրներ էին ներկայանում, երկուքն էլ լալիս էին անցեալի, անդառնալի կորստի, անմտութեամբ անցրած կեանքի ամենալաւ տարիների համար, երկուքն էլ աղօտ կերպով հաւատում էին, որ դեռ ամեն ինչ կորած չէ իրանց համար։

Երբ երգեցողութիւնը վերջացաւ, ամբոխի առաջ քարոզելու դուրս եկաւ պատուօր Մէկսուէր։

Այս անգամ ամբոխը իրան հանգիստ էր պահում, չէին լսուում ոչ աղմուկ, ոչ ծիծաղ և ոչ էլ կռալիտ հանաքներ։ Նրանք, ի հարկէ, հասկացել էին, որ էստրադի վրայ հաւաքուած մարդիկը եկել էին իրենց մօտ անկեղծ սիրուց գրգուռած, որ այդտեղ բարի գործ է կատարուում և որ «Փարոսը» չէր կարելի գինետուն դարձնել։

Երբ դուրս եկաւ Հռաքէլը՝ ամենքը առանձնապէս

լարեցին իրենց ուշադրութիւնը նա երգում էր, իսկ Վիրջինիա Պէջը ընկերակցում էր նրան դաշնամուրի վրայ նուագելով. նրա երգը ամբողջովին յափշտակել էր ամբողջին: Հռաքելը ինքը զգում էր, որ նա այստեղ երգում է այնպէս, ինչպէս երբէք դեռ չի երգել:

Ուղիղ Անկիւնի այդ թշուառ ու կեղտոտ բնակիչները յիշեցնում էին նրան վաղեմի մանկութեան մի տխուր պատկեր: Գարնանային մի հրաշալի օր Հռաքելը մօր հետ զբօսանքի ելած ժամանակ նստել էր քաղաքից դուրս հոսող գետի ափին:

Գետը նոր էր ազատուել սառուցի կապանքներից և յորդառատ ջրերով ծածկել էր ցածրիկ ափերը:

Երեկոյեան դէմ էր. մայր մանող արեւը ներկել էր ամպերը պայծառ կարմիրով: Մեզմ փչում էր գարնանային ախորժելի զեփիւռը:

Իրանցից մի վերստ հեռու, քաղաքային այգում զբօսանք կար: Այնտեղ հնչում էր երաժշտութիւնը և նրա ձայները հասնելով գետի այս ափը հանգչում էին այնտեղ քնքշութեամբ զգուելով մարդու սիրտը: Յանկարծ գետի միւս ափից լսուեցաւ մի սարսափելի սիրտ կտրատող աղաղակ. «Ազատեցէք, օգնեցէք»:

Խեղդուում էր մի հարբած մարդ: Այն ափում ոչ ոք չկար, իսկ այս ափում միմիայն Հռաքէլն էր իւր մօր հետ: Ոչ մի կերպ օգնելու հնար չկար: Իրանք տեսնում էին, թէ ինչպէս խեղճը կռուում էր ալիքների հետ, լսում էին նրա աղաղակները, իսկ իրանք յուսահատ շարժումներ էին անում, սակայն ոչ մի հնարաւորութիւն չունէին օգնութեան հասնելու:

Վերջապէս խեղճ մարդը ցնցողաբար շարժեց ձեռքերը և ծածկուեցաւ ջրի տակ:

Գետը առաջուայ պէս գլորում էր իւր պղտոր ալիքները, մութը աւելի թանձր կերպով իջնում էր երկրի վերայ, իսկ քաղաքի այգուց լսուում էին պարերգի ուրախ հնչիւնները:

Այստեղ, Գրէյի բարակում, Հռաքէլին թւում էր, որ

կեանքը նոյն պղտոր ջուրն է, որ ինքը նստած է գետի մի ափին: Քաղաքի կետրոնում՝ արոււմ է ուրախութիւն, նուագում է երաժշտութիւնը, լսուում է երգեցողութիւն, իսկ միւս ափին պղտոր ալիքների մէջ թըպրտում է ոչ թէ մի մարդ, այլ ամբողջ Ուղիղ Անկիւնը, հարիւրաւոր, հազարաւոր այգալիտի թաղեր: Նրանք նոյնիսկ չեն ազաղակում կամ եթէ ազաղակում էլ են, նրանց ձայնը չի հասնում այստեղ. բայց Հռաքելը տեսնում է, որ նրանք կորչում են, որ ոչ մի տեղից օգնութեան հասնող չկայ, և ինքը սարսափահար յուսահատական շարժումներ է անում: Նա ուզում է օգնել խեղդուողներին, կամենում է փրկել նրանց և դրա համար միմիայն մի միջոց ունի՝ իւր ձայնը, իւր երգը: Ուստի և նրա երգի մէջ լսուում էին թէ կորստեան սարսափ, թէ կարեկցութիւն դէպի կորչողները, թէ աղերս առ Աստուած փրկութեան համար:

Երգեցողութեան կիսում նա յանկարծ կանգ առաւ: Նրա ձայնը խեղդուեցաւ. սաստիկ յուզմունքից նրա կողորդը ճնշուում էր և սկսեց բարձրաձայն հեկեկալ: Նրա հետ միասին հեկեկալ սկսեցին նաև շատերը ամբօխից: Առանձնապէս դառն կերպով լալիս էր մի երիտասարդ աղջիկ: Նա հազիւ 18—19 տարեկան կը լինէր, սակայն Ուղիղ Անկիւնը կարողացել էր արդէն իւր անմաքուր կնիքը դնել նրա վրայ:

Երգեցողութեան ընթացքում նա իւր աչքերը չէր հեռացնում Հռաքելից և Վիրջինիայից: Նրան, կարծես, զարմացնում էր այդ մաքուր, քնքոյշ աղջիկների տեսքը, որոնք սակայն զգուանքով չէին խուսափում Ուղիղ Անկիւնի անմաքրութիւնից, այլ գալիս են այգտեղ, կամենալով որ և է կերպ օգնել նրանց:

— Բայց մի՞թէ կարելի է մի բանով օգնել մեզ, — մտածում էր խեղճ աղջիկը. — Ա՛յ, օրինակ, ես. մի՞թէ հնարաւոր է, որ ես փոխուեմ: Կարելի է մտածել, որ ես նորից մաքուր կը դառնամ: Չէ որ ես կորած եմ:

— Եթէ այդպէս է, հապա ինչո՞ւ են եկել այստեղ այդ մարդիկը, — կրկին հարց էր տալիս իրեն թշուառ աղջիկը:

— Նշանակում է, նրանք կարծում են, որ մենք գեռ բոլորովին կորած չենք, որ գեռ յոյս կայ փրկուելու: Միթէ այդ ճշմարիտ է, միթէ ես կարող եմ դուրս գալ այն ցեխից, որի մէջ խրուած եմ:

Եւ թշուառ աղջիկը ազօթում էր, ազօթում էր ջերմութեամբ, մաքրուելու, առաջուայ պէս մաքուր դառնալու սաստիկ տենչով: Վիշաք ճնշում էր նրա սիրտը, արտասուքը խեղդում էր նրան: Մոռանալով իրեն, նա բռնեց Հռափէլի ոտները և սկսեց հեկեկալ նրա հետ միասին:

Վիրջինիա Պէջը մօտեցաւ երկու լացող աղջիկներին, թշուառ աղջկան բարձրացրեց գետնից և սկսեց հանգստացնել նրան ու Հռափէլին:

Ունկնդիրների վրայ այս տեսարանը սաստիկ ազդեց: Նրանք առաջին անգամն էին տեսնում, որ երկու մաքուր և լաւ հագնուած աղջիկներ բարձր դասակարգից համբուրում ու մխիթարում են մի թշուառ աղջկայ, որպէս հարազատ քրոջ:

Պաստօր Մէկսուէլը հասկացաւ ամբողջ տրամադրութիւնը և կրկին տնգամ խօսքը ուղղեց ունկնդիրներին:

— Միրելի բարեկամներ, մենք չենք եկել այստեղ ձեզ զուարճացնելու և ձեր լսելիքը երգեցողութեամբ ու ճառերով պարարելու: Մենք եկել ենք այստեղ ձեզ գործի կոչելու:

Մի անգամ ականատես եմ եղել սարերի վրայ, թէ ինչպէս ամբողջ բարձրանում էր դէպի լեռան գագաթը: Ճանապարհը դժուարին էր, գարիվերը շատ թեք, մենակ հնար չկար բարձրանալու: Ովքեր աւելի պինդ ոտներ և ուժեղ ձեռքեր ունէին, առջևից էին գնում: Միւսները գնում էին նրանց յետևից: Առջևից գնացողները քաշում էին յետևից եկողներին, իսկ սրանք պաշտպանում էին առջևից գնացողներին: Այսպիսով փոխադարձ օգնութեամբ ամենքն էլ կամաց կամաց դէպի վեր էին բարձրանում, մինչև որ, վերջապէս, հասան լեռան գագաթը:

Այստեղ մեր առջև այդ տեսակ մի ճանապարհ կայ անցնելու: Մենք ամենքս էլ չափից դուրս ցած ենք լիջել:

պէտք է դէպի վեր ընթանալ, իսկ այդ աւելի լաւ կարելի է անել ընդհանուր ուժով: Պէտք է ամենքս էլ դիմենք դէպի դարիվերը. մենք ընթանանք և միւսներին էլ քաշենք մեր յետևից:

—Մենք այդ գործի համար չափազանց թոյլ ենք,— գուցէ տաէք դուք ինձ:

—Անմիտ առարկութիւն,— կը պատասխանեմ ես ձեզ: Մըջիւնը ձեզնից ուժեղ չէ, սակայն նա ևս հատիկ է տանում դէպի իր բոյնը: Մարդն ևս պարտական է դէժ բարւոյ մի հատիկ ձգելու մարդկային շտեմարանի մէջ: Եւ Աստուծոյ արդարութեան այդ հատիկը երկրի վրայ ձեռք բերելն ու մարդկանց տալը այնքան էլ դժուար չէ, որքան այդ թուում է մեզ:

Ղեր առէք կայծը. ինչ բան է դա. փայտի մի փոքրիկ կտոր, որ կրակ դառնալով լոյս է տալիս և կարող է մեծ խարոյկ վառել:

Ինչո՞ւ ձեզնից ամեն մէկը մի այդպիսի կայծ չի՛նի. դուք կարող էք լինել, դեռ այդ քիչ է, դուք պէտք է լինէք լուսատու կայծեր, եթէ ես կամ մի ուրիշ քահանայ մտնենք գինեատուն կամ հարբած թուղթ խաղացողներին մի ժողովատեղի, գուցէ չփոթուեն, քաշուին մեզնից, բայց այնքան էլ չեն լսիլ մեզ: Ամեն ինչ իր տեղն ու ժամանակն ունի: Իսկ ձեր մուտքը այդպիսի տեղեր ոչ ոքի չի չփոթիլ և չի զարմացնիլ: Դուք հանգարտութեամբ մօտենալով մէկին, միւսին, երրորդին, կարող էք տանել:

—«Բարեկամ, ինչ ես կարծում, Աստուած մեզ նրա համար է ստեղծել, աշխարհ ուղարկել, որ մենք շարունակ դիշեր ցերեկ գենետնեւում ու խաղատեղեւում ընկած լինենք: Միթէ մենք ուրիշ գործ չունենք կատարելու: Անշուշտ ունինք, չէ՞ որ տանը կինդ, երեխաներդ, կամ պառաւ մայրդ անհամբեր սպասում են, թէ երբ տուն կըդայ իրենց խնամող—կերակրողը: Կռիւր քո այստեղի ուրախութիւնը և նրանց այնտեղի վիշտը, կարծեմ տարբերութիւնը շատ մեծ էլլինի»:

Անշուշտ շատերը կըծիծաղեն ձեր խօսքերի վրայ,

կըհայհոյեն ձեզ, Բայց մի վրդովուիք, կըգտնուի մէկը, որի սրտի վրայ կազդեն ձեր խօսքերը, Երեւակայեցէք, որ աշնան մի անձրեւային ցուրտ գիշեր դուք գտնուում էք դիակներով ծածկուած պատերազմի դաշտում, Շատերը նրանցից մեռած են, ննջում են յաւիտենական քնով, բայց նրանց մէջ կարող են գտնուել դեռ կեանքի նշոյլ ցոյց տուող քանի մի հոգի, Եթէ նրանց ժողովող ու օգնութիւն ցոյց տուող լինի, նրանք կըկենդանանան: Միթէ չարժէ հէնց այդ մի քանի թշուառների, թէկուզ երկուսի— երեքի, համար շրջել ամբողջ պատերազմի դաշտը:

Իսկ ինչէ՞ ներկայացնում գինեաներով ու այլ կասկածելի նկուղներով լի Ուղիղ Անկիւնը, եթէ ոչ կեանքի կռուի մէջ ընկած մարդկանցով ծածկուած պատերազմի մի դաշտ: Միթէ մենք անտարբեր սրտով պէտք է թողնենք անդարձ կորածների մէջ նաև նրանց, ովքեր դեռ կարողութիւն ունին ոտի կանգնելու:

Այդ տեսակ թշուառների համար մեր «Փարոսը» կըլինի բժշկական օգնութեան կենդրոն: Ում որ հարկաւոր է հոգեոր օգնութիւն, նեցուկ, եկէք այստեղ, միշտ կըգտնէք այստեղ ձեզ սիրող ու օգնելու պատրաստ եղբայրներ: Բայց գլխաւորապէս ինքներդ եղէք օգնողներ, աշխատեցէք օգնել ուրիշներին: Այստեղ Աստուածային կրակից պաշար առէք ձեզ համար և լուսատու կայծեր եղէք Ուղիղ Անկիւնի մութ խորշերում:

Մութ է այստեղ, Ուղիղ Անկիւնում, մութ է ընդհանրապէս նաև մեր կեանքում: Շատ լոյս է հարկաւոր, Ի մի հաւաքուենք ամենքս որպէս կայծեր և լուսատու մեծ խաւրոյկ կազմենք:

Անցեալ ժողովում ես հարցրի ձեզ, համաձայն էք արդեօք «Փարոս» յաճախելու: Դուք պատասխանեցիք, «այո՛»: Այժմ ես հարցնում եմ:

— Ձկան արդեօք ձեր մէջ այնպիսիները, որոնք կուզենային լուսատու կայծ լինել: Ով որ ուզում է օգնական լինել մեզ, ժողովից յետոյ թող մնայ այստեղ:

Այստեղ Մէկուսէլը համառօտակի պատմեց ունկնդիր-

ներին իւր խմբի ծագման պատմութիւնը, թէ ինչպէս առաջ եկաւ այդ խումբը և թէ ինչպէս իրենք, այդ խմբի անդամները, այստեղ, Ուղիղ Անկիւն, եկան։

— Մեզ ուշքի ընրեց մեր կորած թշուառ եղբայրը, մի բանուոր։ Մենք եկանք ձեզ մօտ զգաստացուցիչ խօսքերով։ Գնացէք և դուք սիրոյ և արդարութեան խօսքերով ձեզ շրջապատող կեանքի մէջ և զգաստացրէք զինուոր արատներից թմրած մարդկանց։

Ժողովը փակուեցաւ ընդհանուր երգով, որից յետոյ ամենքը սկսեցին ցրուել և բարաքը հեռակէտէ դատարկուեցաւ։ Երբ բոլորը դուրս եկան, Մխտածը, որ կուշ էր եկել մի անկիւնում, յուզուած մօտեցաւ Մէկսուէլին։

— Գուցէ դուք ինձ յիշէք, պատար։ Ես Մխտածն եմ։ Անցեալ անգամ ես ձեզ հետ խօսեցի այստեղ։ Այն ժամանակ ես խմած էի և ձեր խօսքերի ազդեցութիւնը ինձ վրայ շատ կարճատե եղաւ։ Հէնց նոյն երեկոյեան ես դողութեան նոր ծրագիր կազմեցի։ Գնացի այն երկտասարդ օրիորդի մօտ, որ այստեղ երգում էր, և օգնութիւն խնդրելու պատրուակով, կամենում էի գիտել, թէ գիշերը ինչ ճանապարհով յարմար էր մտնել այդտեղ։

Ես կարծում էի, որ օրիորդ Վինսլուն դուրս կը գար նախասենեակը, կամ գուցէ մի միայն ծառայի միջոցով կը պատասխանէր ինձ։ Բայց այդպէս չեղաւ։ Օրիորդը ինքը դուրս եկաւ, իսկոյն ճանաչեց ինձ և տարաւ հիւրասենեակը։ Այնտեղ նա ինձ նստեցրեց և սկսեց հարց ու փորձ անել, կարծես թէ ես նրա եղբայրն էի, որին նա վաղուց չէր տեսել։ Ես ամօթու կարմրեցի իմ չար դիտաւորութեան համար և չէի իմանում, թէ ինչ եմ խօսում։

— Դուք այն Զօնն էք, որ այնպէս լաւ խօսում էր բարարում իւր մանկութեան մասին, — ասաց նա։ Ի՞նչ էք կամենում դուք, գործ, այդ հեշտութեամբ կարելի է գտնել։ Միայն ահա թէ ինչ խորհուրդ կը տայի ձեզ, ես կարծում եմ, լաւ կըլինէր ձեզ համար մի առժամանակ հեռանալ քաղաքից։ Դիտէք, թէ ինչպէս հիւանդ կուրծք ունեցողների համար օգտակար է գիւղական մաքուր օդը, նոյպէս և ձեզ

Համար օգտակար կը լինի գիւղում ապրելը, մինչև որ հոգով միանգամայն կաղգուրուիք: Ես այս բոլորէիս մի նամակ կըրտամ ձեզ հօրեղբօրս անունով, նա գիւղում մեծ կալուած ունի և ձեզ դործ կը տայ այնտեղ, ճանապարհածախք ևս կըրտամ ձեզ և լաւ կը լինի որ հէնց այսօր և եթ գնաք, ես հաւատացած եմ, որ դուք լաւ բանուոր կըլինիք:

Նա հաւատացած էր, որ ես կարող եմ լաւ մարդ գառնալ: Նա ինձ ճանապարհածախք էր առաջարկում... իսկ ես եկել էի նրա մօտ, որպէս գող: Ես չգիմացայ, ծունկ չորեցի նրա առաջ և արտասուքը աչքերիս ասացի:

— Ներեցէք ինձ, օրիորդ, ես գող եմ, եկել եմ այստեղ գողութեան նպատակով, դուրս քշեցէք ինձ:

Ես պատմեցի, թէ ինչի համար էի եկել նրա մօտ: Նա բոլորը ուշադրութեամբ լսեց և ձեռքը ուսիս դնելով ասաց:

— Խեղճ Զօն, երևում է, թէ որչափ ծանր է եղել ձեր կեանքը, և չնայած դրան դեռ ինչպէս լաւ հոգի ունիք: Դուք կարող էք աւելի լաւ մարդ գառնալ, քան էք այժմ:

Օրիորդի հետ ունեցած խօսակցութիւնից յետոյ՝ ես ինձ միադամայն ուրիշ կերպ եմ զգում: Ես այժմ զգուում եմ գինեանից և օղուց, ուզում եմ լաւ բան անել: Ես այժմ սարսափում եմ իմ անցեալից:

Այս վերջին օրերը շարունակ ներսս այրուում էր: Ես անհամբեր սպասում էի այսօրուայ ժողովին, ուզում էի խօսել ձեզ հետ, խորհուրդ հարցնել, իսկ դուք հէնց ինքներդ խօսեցիք այսօր կայծի մասին:

Այն ժամանակ ես, անկիւնում կանգնած, ասացի ինքս ինձ:

Այլ ևս Մխոտած չկայ: Մխոտածը մեռաւ. նրա վրայ խաչ է դրուած: Այժմ կայ Զօն Փօկս և այդ Փօկսը կայծ կըլինի: Միայն թէ օգնեցէք ինձ, պատահիր, վառեցէք այդ կայծը Աստուածային կրակով:

— Ձեր մէջ կայ այդ կրակը, սիրելի Զօն: Աստուածային կրակը վառուել է ձեր հոգու մէջ և բորբոքում է, — ուրախանալով ասաց Մէկսուէլը: — Պահպանեցէք միայն այդ

կրակը և մի թողէք, որ հանգչի:

Ապա Պօկսն ու Մէկսուէլը մի ժամի շափ խօսեցին իրար հետ: Բանից դուրս եկաւ, որ Ջօնը կարող էր լաւ ատողձագործ լինել, որ նա վաղուց սովորօրեւ էր այդ արհեստը բանտերից մէկուս: Ուստի և նոքա որոշեցին, որ Ջօնը Մէկսուէլի և Գրէյի օգնութեամբ Ուղիղ Անկիւնում իւր համար գործ կգլտնի և դրա հետ միասին օգնական կըլինի բարաքում աշխատողների համար:

— Եկեղեցու զանգակատանը շատ զանգակներ կան, — ասաց Ջօն Պօկսը: — Կան մեծ զանգակներ, կան և փոքրերը: Մեծերը շատ ուժգին ձայն ունին ու հեռուից ևս լսուում են, բայց շատ սակաւ են գործ ածուում, առանձնապէս կարեւոր դէպքերում: Իսկ փոքրերը զօրեղ ձայն չունին, բայց միշտ գործ են ածուում:

Դուք, պատուիր Մէկսուէլ, և ձեր բարեկամները, որոնք գալիս են այստեղ, մեծ զանգակներն էք: Ձեր խօսքն ու ազգեցութիւնը մեծ է, բայց դուք միշտ այստեղ, Ուղիղ Անկիւնումը չէք: Իսկ ես, Ջօն Պօկս, նախկին թափառաշրջիկ հարբեցողս, փոքր զանգակն եմ, և ես, թէև անզօր, բայց շարունակ պէտք է հնչեմ և յիշեցնեմ մարդկանց Աստուծոյ արդարութեան, զգաստ և մաքուր կեանքի մասին:

— Եւ տայ Աստուած, որ ձեր ձայնը արձագանք գտնէր շատ մարդկանց մէջ, — ասաց Մէկսուէլ, — որ ձեր կայծի վրայ աւելանային նաև ուրիշները և որ այստեղ, Ուղիղ Անկիւնում վառուէր Աստուածային կրակի մի մեծ խարոյկ:

Ռուս. թարգմ. Մամբրէ վարդապետ.

